

Zitting 1981–1982

Rijksbegroting voor het jaar 1982

17 100

Hoofdstuk XVI
Departement van Cultuur,
Recreatie en
Maatschappelijk Werk
(Onderdeel Natuurbehoud en
Openluchtrecreatie)

Nr. 42

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 22 januari 1982

1

Zodra in het afgelopen najaar het niveau van de functie van inspecteur NBOR was bepaald, is met de werving een aanvang gemaakt. De wervingsprocedure nadert thans haar afronding en het laat zich aanzien, dat de functies in de loop van het voorjaar kunnen worden vervuld.

De startformatie van de staf van de inspecteurs NBOR zal omvatten een bestuurlijk medewerker, een of twee financiële medewerkers (twee in de inspecties Noordwest en Zuidwest) en een administratieve medewerker.

2

Bij de reorganisatie zijn er geen geheel nieuwe taken bijgekomen en worden er ook geen taken in hun totaliteit afgestoten. Wel voltrekt zich een delegatie en deconcentratie van belangrijke taakonderdelen naar het Staatsbosbeheer resp. de regionale inspecteurs NBOR en een hergroepering van taken op het departement. Zo zal de taak van de huidige Afdeling Natuurgebieden in belangrijke mate vervuld gaan worden door het Dienstvak Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer en zal de regionale verbijzondering en concretisering van het landelijke NBOR-beleid op bestuurlijk terrein komen te liggen in handen van de inspecteurs NBOR. De hoofdlijnen van het beleid zullen echter uiteraard ten departemente moeten worden bepaald.

Taken met een sterke verwevenheid van belangen uit het oogpunt van natuurbehoud en uit het oogpunt van openluchtrecreatie zijn onder meer opgedragen aan de nieuwe Directie Algemene Beleidsaangelegenheden (ABA). Als voorbeelden kunnen worden genoemd het beleid met betrekking tot de milieubescherming (in het bijzonder de medewerking aan het beleid op het gebied van de milieu-effectrapportage) en het beleid ten aanzien van de totstandkoming van nationale landschappen.

Versterking in de personele sfeer hebben gekregen de taken op het gebied van het soortenbehoud, zulks mede in verband met de toetreding tot de z.g. Washington-conventie. Vermindering in de personele sfeer zullen ten departemente krijgen de taken op het gebied van de aankoop en het beheer van natuurgebieden.

3

Op de volgende terreinen wordt een geïntegreerd beleid ter zake gevoerd, dan wel worden geïntegreerde beleidsstandpunten ingenomen:

- de nationale landschappen
- de ruimtelijke ordening
- het milieubeleid
- de natuur- en milieu-educatie en de recreantenvoorlichting
- de subsidiëring van particuliere organisaties
- de werkgelegenheid, waaronder arbeidsplannen.

4

De Voorlopige Commissie Nationale Parken zal het advies met betrekking tot het Nationaal Park Dwingelderveld i.o. dit voorjaar uitbrengen. De adviezen met betrekking tot Schiermonnikoog, de Biesbosch en de Grootte Peel zullen naar verwachting achtereenvolgens in de tweede helft van dit jaar en de eerste helft van 1983 worden uitgebracht. De adviezen zullen worden openbaar gemaakt.

5

Reeds een aantal decennia bestaan er drie nationale parken in ons land, te weten de Hoge Veluwe, de Veluwezoom en de Kennemerduinen. In het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud heeft de Regering een 18-tal gebieden aangemerkt welke naar haar mening in de komende jaren voor de status van nationaal park in aanmerking kunnen worden gebracht. Het voornemen bestaat de realisering van het op deze wijze te ontwikkelen stelsel van nationale parken gefaseerd te doen geschieden; dit houdt in dat het streven erop is gericht gedurende de komende jaren geleidelijk uitbreiding te geven aan het aantal nationale parken.

6

Op de ontwerp-begroting voor het jaar 1982 is een bedrag van f 3 mln. uitgetrokken (artikel 119) ten behoeve van de instelling en het functioneren van nationale parken, welk bedrag in beginsel bedoeld is ter bestrijding van die kosten welke een (direct) gevolg zijn van de aanwijzing van gebieden als nationaal park.

7

Van het totale potentiële nationale-parkenareaal is ca. 8 procent in eigendom bij particuliere natuurbeschermingsorganisaties («Natuurmonumenten») en provinciale landschappen).

De particuliere natuurbeschermingsorganisaties zijn als eigenaren/beheerders nauw betrokken bij de opstelling van de beheers- en inrichtingsvisies en -plannen voor de parkgebieden waar zij gronden in eigendom hebben. Voorts zullen de particuliere organisaties als eigenaren/beheerders zitting hebben in de voor die parken in het leven te roepen overlegplatforms. Bovendien is een deskundige uit de kring van de terreinbeherende particuliere natuurbeschermingsorganisaties à titre personnel lid van de Voorlopige Commissie Nationale Parken.

8

Op dit moment wordt in opdracht van het departement van CRM voor het toekomstig nationaal park i.o. de Biesbosch een globale beheers- en inrichtingsvisie opgesteld. Hierin zal ruime aandacht worden besteed aan de ontwikkelingen en/of bedreigingen binnen en in de directe omgeving van het Biesboschgebied welke strijdig kunnen worden geacht met een toekomstige status van dit gebied als nationaal park.

Naar verwachting zal bedoelde globale beheers- en inrichtingsvisie dit voorjaar gereedkomen. Mede op basis van deze visie en de daarin vermelde knelpunten zal vervolgens door CRM overleg worden gevoerd met alle betrokken instanties (overheden en particuliere instanties), zowel wat betreft het Brabantse als het Zuidhollandse deel van het toekomstig nationale-parkgebied.

Daarna zal het mogelijk zijn het eindadvies van de Voorlopige Commissie Nationale Parken met betrekking tot de instelling van dit «nationaal park in oprichting» uit te brengen. Op basis van dit advies zal de Staatssecretaris van CRM vervolgens kunnen overgaan tot de daadwerkelijke instelling van het Nationaal Park i.o. de Biesbosch.

Het nationaal park zal eerst als zodanig de wettelijke status kunnen verkrijgen wanneer de onder meer daartoe gewijzigde Natuurbeschermingswet in werking zal zijn getreden.

9

In het kader van het experimentele beleid inzake nationale landschappen, zoals dat in een 5-tal proefgebieden wordt gevoerd, kunnen de volgende categorieën van activiteiten worden onderscheiden:

- a. werkzaamheden van bestuurlijke en ambtelijke begeleidings- en organisatiestructuren;
- b. het verrichten van inventarisaties, onderzoeken en dergelijke, mede ten behoeve van planvorming;
- c. sanering en betere landschappelijke inpassing van onder andere accommodatie voor verblijfsrecreatie;
- d. het nemen van specifieke maatregelen ter verbetering van de sociaal-economische structuur (bij voorbeeld de rietcultuur in NW-Overijssel);
- e. het nemen van specifieke maatregelen in verband met achterstallig onderhoud van kleine landschapselementen, verhoogd welstandstoezicht en dergelijke.

10

In het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud zijn voor enkele beleidscategorieën (zoals grote eenheden natuurgebied, grote landschaps-eenheden, potentiële nationale parken en potentiële nationale landschappen) de ruimtelijke implicaties globaal weergegeven op een kaartbijlage. Hoewel de PKB-procedure met betrekking tot dit structuurschema nog niet is afgerond, wordt in een aantal streekplannen op dit moment reeds rekening gehouden met het beleidsvoornemen van de Regering. Dit moet worden beschouwd als behorend tot de eigen verantwoordelijkheid van de betrokken provinciale besturen.

In hoeverre dergelijke aanduidingen reeds concreet doorwerken in bestemmingsplannen, is mij onvoldoende bekend.

11

In algemene zin kan worden geconstateerd dat in de proefgebieden in toenemende mate maatregelen worden genomen die de doelstellingen van en de mogelijkheden binnen een nationaal landschap illustreren.

Aan de betrokken provinciale besturen is gevraagd om (met ingang van 1981) de opgedane ervaringen te evalueren en die evaluatie schriftelijk vast te leggen. Zodra deze verslagen beschikbaar zijn, is het mogelijk een meer gedetailleerd beeld te geven van de ontwikkelingen in de proefgebieden.

Aangezien de provincies ten aanzien van (proefgebieden) nationale landschappen een centrale bestuurlijke rol vervullen, worden «specifieke» subsidies voor de proefgebieden aan deze verstrekt. In 1981 is dit gebeurd tot een bedrag van f 4,6 mln.

12

Het ligt in de bedoeling om bij de aanbieding aan de Kamer van de regeringsbeslissing ten aanzien van het Structuurschema Openluchtrecreatie en dergelijke evaluatie over te leggen.

13

Met het begrip «programmatische basis» wordt bedoeld dat de provincies jaarlijks een activiteitenprogramma opstellen ten behoeve van de (proefgebieden) nationale landschappen en dat op basis van deze programma's

subsidies worden verstrekt. Deze procedure is met ingang van 1981 ingevoerd. Daarvóór was sprake van een aanpak waarbij op ad hoc-basis Het ligt in het voornemen het natuurgebied van het Markiezaatsmeer

14

Het onderwerp «nationale landschappen» komt geregeld voor op de agenda van het Interprovinciaal Overleg Recreatie en Natuurbescherming. Daarnaast vindt geregeld overleg plaats tussen de provinciale coördinatoren voor de verschillende proefgebieden en vertegenwoordigers van het ministerie van CRM.

15

Over de inspraakresultaten van de PKB-procedure met betrekking tot de Structuurschema's Openluchtrecreatie en Natuur - en Landschapsbehoud zal de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening binnenkort rapporteren.

In verband met de wijze waarop de provincies de lokale bevolking bij het beleid betrekken, kan worden geconstateerd dat naarmate meer maatregelen in goed overleg worden getroffen er meer begrip ontstaat voor hetgeen met het beleid inzake nationale landschappen wordt beoogd.

16

Een globale toetsing is in eerste instantie uitgevoerd door de Interdepartementale Waddenzeecommissie. Indien de Gasunie mocht besluiten tot daadwerkelijk aanvragen van de vereiste vergunningen, zal – in het kader van de toepassing van de desbetreffende wetgeving en voor zover de wetgeving daartoe de ruimte biedt – een meer gedetailleerde toetsing aan het Waddenzeebeleid van de Regering worden uitgevoerd door de ter zake bevoegde ministers. Overigens vindt ook toetsing plaats aan het Waddenzeebeleid van de lagere overheden in de daarvoor geldende wettelijke kaders, zoals de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de milieuwetten.

17

Naar verwachting zal dit in de eerste helft van 1982 geschieden.

18

In het Structuurschema NLB is gesteld dat de mogelijkheden en de wenselijkheid van het toekennen aan de Oosterschelde van het predikaat nationaal maritiem park na het tot stand komen van het beleidsplan en de beheersplannen zullen worden onderzocht. Hieromtrent kunnen derhalve op dit ogenblik geen nadere uitspraken worden gedaan.

19

Het ligt in het voornemen het natuurgebied van het Markiezaatsmeer aan te wijzen als beschermd resp. staatsnatuurmonument krachtens de Natuurbeschermingswet. In het midden- en zuidelijk deel heeft inmiddels een voorlopige aanwijzing van de particuliere gronden als beschermd natuurmonument plaatsgevonden, terwijl de aanwijzing als staatsnatuurmonument in voorbereiding is.

De begrenzing van het natuurmonument in het noordelijk deel van het Markiezaat zal afhankelijk zijn van de besluiten over de inrichting van dit deel van het gebied, verband houdende met een mogelijke stadsuitbreiding van Bergen op Zoom en de aanleg van een randmeer.

20

Door de Rijkswaterstaat wordt momenteel een projectstudie verricht over de vraag, of het Grevelingen na 1985 zout moet blijven of zoet moet worden. De projectorganisatie ter zake omvat diverse werkgroepen, samengesteld uit deskundigen van de betrokken departementen, rijks- en provinciale diensten en wetenschappelijke instituten. De resultaten van de projectstudie zullen, na bestuurlijk en ambtelijk overleg, ter advisering aan de Raad van de Waterstaat worden aangeboden. Vervolgens zal de Regering een besluit nemen over een zout of zoet Grevelingen.

21

Zoals in de regeringsverklaring is vermeld, is de Regering niet overtuigd van de wenselijkheid van inpoldering van de Markerwaard. Met betrekking tot het beleidsvoornemen over de ontwikkeling van het Markerwaardgebied wordt de uitkomst van de lopende procedure van de planologische kernbeslissing afgewacht alvorens besluiten zullen worden genomen over eventuele inpoldering. Intussen zullen ook «natte» alternatieven voor het Markermeergebied in studie worden genomen en zal een aanvang worden gemaakt met het ontwikkelen van een integraal beheersplan voor het IJsselmeer.

22

Artikel 4 van het besluit van de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en de Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk van 15 december 1981, DGMH/B/nr. 34717, tot instelling van een Voorlopige commissie voor de milieu-effectrapportage bepaalt, dat de commissie bestaat uit leden die deskundig zijn op het gebied van de beschrijving, de bescherming en de verontreiniging en aantasting van het milieu en van de activiteiten waarover een milieu-effectrapport wordt gemaakt. Voor de personele samenstelling van de commissie moge worden verwezen naar de Staatscourant van 16 december 1981, nr. 242, blz. 3.

De keus van projecten wordt gedurende het interimbeleid gedaan door de minister onder wiens verantwoordelijkheid het project valt, in overeenstemming met de Ministers van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.

Beide genoemde ministers wijzen, in overeenstemming met het overheidsorgaan dat bevoegd is tot het nemen van een besluit, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport zal worden gemaakt, de gevallen aan waarin de commissie dat overheidsorgaan (het bevoegd gezag) van advies dient met betrekking tot richtlijnen inzake de inhoud van een op te stellen milieu-effectrapport en met betrekking tot de inhoud van een opgesteld milieu-effectrapport.

23

Voor zover de natuur- en milieu-educatie zich met het onderwijs bezighoudt, zijn daarbij veelal basisscholen betrokken. Dat kan blijken uit het volgende:

– Om tot een Europees informatienetwerk op het gebied van de natuur- en milieu-educatie te komen, heeft de EEG reeds in 1977 de lid-staten verzocht daartoe een aantal basisscholen aan te wijzen. In Nederland heeft dat geleid tot de aanwijzing van twee basisscholen (Leiderdorp en Zwaanshoek), die intensief zijn betrokken bij dit project.

– Als vervolg op dit project wordt momenteel, met steun van o.a. het Ministerie van CRM, gewerkt aan de opbouw van een «landelijk netwerk natuur- en milieu-educatie voor de basisscholen».

– De Stichting School in Bos en Landschap, gesubsidieerd door het Ministerie van CRM, organiseert werkweken voor de basisscholen.

– De in meer dan 30 gemeenten werkzame schoolbiologen werken vrijwel exclusief voor basisscholen.

– Het door het Ministerie van CRM gesubsidieerde project, dat is opgezet met de Regio IJsseldelta, is in belangrijke mate gericht op het basisonderwijs.

– Het in de memorie van toelichting genoemde Landelijk Centrum zal, voor zover het doelgroepen uit het onderwijs betreft, zijn kadertraining in belangrijke mate richten op leerkrachten uit het basisonderwijs.

– De consulent onderwijs van het Instituut voor Natuurbeschermings-educatie werkt grotendeels voor het basisonderwijs.

– Planten- en dierentuinen, natuurhistorische musea, kinderboerderijen, educatieve lescentra e.d. werken veelal voor het onderwijs.

24

De taken van het Landelijk Centrum voor Natuur- en Milieu-educatie, beschreven in het desbetreffende advies van de Commissie voor Natuurbeschermingseducatie, kunnen als volgt worden samengevat:

- het stimuleren van en bijdragen aan de inhoudelijke en methodische ontwikkeling van de natuur- en milieu-educatie;
- verzorgen van trainingen en cursussen ten behoeve van de deskundigheidsbevordering van beroeps- en vrijwillige werkers in de natuur- en milieu-educatie;
- het opzetten en beheren van een specifiek op de natuur- en milieu-educatie gericht documentatiesysteem;
- het bevorderen van onderzoek naar doelen, werkwijzen, gebruikte middelen en effecten van activiteiten op het gebied van de natuur- en milieu-educatie.

Onderdelen van de documentatie- en kadertrainingsfunctie worden reeds elders uitgevoerd, zij het op onvolledige wijze. Zo kent het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie een beperkt documentatiesysteem. Het IVN organiseert al gedurende vele jaren cursussen voor de eigen natuurgidsen.

25

Het ministerie van CRM heeft 3 «informateurs» (met verschillende deskundigheden) benoemd om de oprichting van het Landelijk Centrum voor te bereiden. Om deze voorbereiding gestalte te geven, zullen zij contact opnemen met landelijke organisaties op het gebied van het onderwijs, het sociaal-culturele werk, de (provinciale en) gemeentelijke overheid en de natuur- en milieu-organisaties. Met deze organisaties zullen de mogelijkheden van oprichting worden besproken.

26

Een belangrijke aanvulling op de geschetste ontwikkelingen kan worden verwacht in relatie tot de ontwikkelingssamenwerking. Steeds meer wint de gedachte veld dat de natuur- en milieu-educatie haar motivatie en uitgangspunten ook dient te vinden vanuit de erkenning dat de Westerse wereld een onvoorstelbaar grote invloed heeft op o.a. het milieu in de Derde Wereld. De beleidsvisie, mede gebaseerd op een recent advies van de Commissie voor Natuurbeschermingseducatie, draagt daarvoor bouwstenen aan.

27

Het milieu- en natuurbehoud kenmerkt zich in Nederland door verschillende soorten activiteiten: veiligstelling en beheer, voorlichting, educatie en actie. Dit geeft de organisatie de gelegenheid zich in zekere mate te specialiseren en een bepaalde deskundigheid op te bouwen. Mede op grond van doelmatigheidsoverwegingen ziet het Ministerie van CRM erop toe, dat er tussen de gesubsidieerde organisaties een zo efficiënt mogelijke taakverdeling wordt gehanteerd.

Binnen de particuliere organisaties zijn er enkele overlegsituaties, waarin blijkt dat de genoemde activiteiten elkaar in de praktijk goed ondersteunen. Tevens wordt gebruik gemaakt van elkaars deskundigheid.

28, 29 en 30

De kosten van het netwerk van provinciale consultants voor natuur- en milieu-educatie zullen in 1982 ongeveer f 900 000 bedragen, in 1983 ongeveer f 1 200 000 en in 1984 ongeveer f 1 500 000. Daarbij wordt er mee gerekend dat nog in 1982 de consultants in Noord- en Zuid-Holland worden benoemd, in 1983 de consultant in Utrecht en mogelijkwerwijs in 1984 de consultant in Overijssel. In deze bedragen is begrepen de admini-

stratieve ondersteuning, die deels wordt gefinancierd uit arbeidsplaatsenplannen. In het algemeen wordt een verdeelsleutel tussen het ministerie van CRM en de betrokken provincie gehanteerd 50/50.

31

Op grond van het CRM-rapport «Wij kunnen er werk van maken», het advies van de Bosbouwvoorlichtingsraad en het overleg dienaangaande van de ambtelijke werkgroep met betrekking tot de werkgelegenheid in bossen, natuurterreinen en landschapselementen (SoZa & W, CRM, Fin, L & W) wordt ten aanzien van het beheer van bossen, natuurterreinen en landschapselementen geraamd:

- structureel tekort 2500 manjaren
- achterstallig onderhoud 12 à 14 000 manjaren.

Voorts wordt op grond van het rapport «Wij kunnen er werk van maken» (blz. 64/65) voor het beheer van landgoederen en buitenplaatsen geraamd:

- structureel tekort 225 manjaren
- achterstallig onderhoud 900 manjaren,

voor de coördinatie en begeleiding van vrijwilligerswerk in het beheer van natuur en landschap, natuur- en milieu-educatie en het kaderwerk van de landelijke organisaties op het terrein van de natuurbescherming:

- structureel tekort 169 manjaren,

voor inrichting en beheer van recreatiegebieden: 5720 manjaren en voor bezoekerscentra en organisaties op het terrein van de openluchtcreatie:

- structureel tekort 367 manjaren.

Inzake de mogelijkheden tot vervulling van arbeidsplaatsen in 1982 wordt verwezen naar de beantwoording bij vraag 32.

32

Voor het wegwerken van de beheersachterstand in natuurterreinen en landschap van in totaal 7200 manjaren staan mij een drietal mogelijkheden ter beschikking.

1. Zoals bekend is, werd in het kader van het ISP-programma over de jaren 1978 t/m 1980 door de Ministeries van Economische Zaken, van Landbouw en Visserij en van CRM in totaal f33 mln. besteed aan het herstel van het landschap en f5 mln. aan het wegwerken van achterstallig onderhoud in natuurterreinen.

Thans vindt ambtelijk overleg plaats om tot een eventuele voortzetting van dit programma in deze orde van grootte te komen voor de jaren 1982 t/m 1985. Met dergelijke bedragen kunnen in belangrijke mate achterstanden in het natuur- en landschapsbeheer regionaal worden opgeheven.

2. Daarnaast is bij de Minister van Binnenlandse Zaken voor 1982 een «claim» ingediend van 788 arbeidsplaatsen voor het natuur- en landschapsbeheer en 102 arbeidsplaatsen voor de sector openluchtcreatie. In welke mate deze gehonoreerd zal worden, is momenteel nog onzeker.

3. Ten slotte wordt door mij het vrijwilligerswerk in natuur en landschap gestimuleerd en financieel ondersteund via tot stand gekomen stichtingen voor het natuur- en landschapsonderhoud.

33

In verband met de verwezenlijking van het bedoelde nieuwe beleid wordt niet in de eerste plaats gedacht aan de ontwikkeling van nieuwe instrumenten, maar vooral aan de gecoördineerde en geconcentreerde inzet van

bestaande instrumenten. Tevens is het de bedoeling dat het nieuwe beleid met betrekking tot de in de vraag bedoelde gebieden tot gelding komt door de toekenning van een bijzonder accent aan het belang van de instandhouding en ontwikkeling van natuur en landschap bij de belangenbeweging in de daartoe bestemde kaders.

De vernieuwing of aanpassing van bestaand instrumentarium kan daarnaast van belang zijn. In dit verband worden vermeld de voorgenomen wijzigingen van de Natuurbeschermingswet en de in voorbereiding te nemen mede-afstemming van het instrumentarium van andere beleidsterreinen op de belangen van het natuur- en landschapsbehoud, voor zover dat instrumentarium daarvoor van betekenis is. Er wordt naar gestreefd het wetsontwerp tot wijziging van de Natuurbeschermingswet in 1983 de Kamer te doen bereiken.

34

In het hoofdstuk Financiële Aspecten (7.7, blz. 232) van het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud is uiteengezet welke bedragen in 1981 beschikbaar waren bij het Ministerie van CRM zoals dat in dat structuurschema is weergegeven. Volgens het structuurschema kan bij ongewijzigd beleid en ongewijzigd kostenniveau voor de komende jaren het voor 1981 geschetste volume worden uitgegeven. Budgettaire, prijs- en andere ontwikkelingen kunnen tot aanpassing van dit volume of van het beleid aanleiding geven (zie blz. 20 van het schema). Overigens zij opgemerkt dat het in het structuurschema genoemde bedrag ad f 37 mln., ten behoeve van reservaatvorming in 1981, met f 10,5 mln. is verminderd tot f 26,5 mln. in de ontwerp-begroting 1982.

35

Een klein aantal provincies heeft onvoldoende begrotingsmiddelen beschikbaar om alle aankoopmogelijkheden van natuurgebieden ten behoeve van de terreinbeherende particuliere natuurbeschermingsorganisaties mede te subsidiëren. In voorkomende gevallen wordt ernaar gestreefd om in goed overleg tussen Rijk, provincie en particuliere organisaties tot oplossingen te komen die verwerving van belangrijke terreinen niettemin mogelijk maken. Er vindt steeds overleg tussen alle partijen plaats om tot gezamenlijke prioriteitstelling bij verwerving van terreinen te komen.

36

De toezegging, dat de notitie over knelpunten bij de uitvoering van de relatienota tijdig voor de mondelinge behandeling van de Nota landelijke gebieden de Kamer zal bereiken, zal worden gestand gedaan. Aangezien de uitvoering van de relatienota als geheel een samenhangend beleid vormt dat onder verantwoordelijkheid valt van de Ministers van Landbouw en Visserij en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en de Staatssecretaris van CRM en dat voorts van groot belang is voor de uitvoering van het in de Nota landelijke gebieden geformuleerde beleid, zal de notitie het gehele relatienotabeleid betreffen en niet alleen het CRM-aandeel daarin. De notitie wordt thans te zamen met de beide mede-betrokken departementen ambtelijk voorbereid.

37

In de prestatiebegroting (bijlage V van de memorie van toelichting) is aangegeven dat in 1982 naar verwachting 1150 ha landbouwgronden in het kader van de relatienota verworven zullen worden. Er is daarbij van uitgegaan dat de grondprijs op het niveau van 1981 blijft. Indien de prijs van landbouwgronden verder daalt, zal uiteraard een grotere oppervlakte kunnen worden gekocht.

Verwacht wordt dat, bij gelijkblijvende budgetten en afhankelijk van de grondprijsontwikkeling, de komende jaren tussen 1150 en 1500 ha gekocht kan worden.

38

Voorzien wordt een termijn van enkele decennia.

39

In 1980 is in het kader van de reservaatvorming relatienota ruim 1000 ha gekocht. Voor dit doel was op de begroting 24 904 000 gulden beschikbaar. De gezamenlijke provincies hebben in 1980 voor dit doel ongeveer f5 mln. besteed.

Volgens de voorlopige cijfers van 1981 werd in dat jaar 1750 ha gekocht. In 1981 was op de begroting f37 mln. beschikbaar. De provinciale bijdragen bedroegen in 1981 ongeveer f7 mln.

40

De prestatiebegroting (bijlage V van de memorie van toelichting) geeft aan dat in 1980 1000 ha landbouwgrond ten behoeve van de reservaatvorming gekocht is. De in de tekst van de memorie van toelichting genoemde opgave van 1600 ha berust op een vergissing. De gemiddelde aankoopprijs in 1980 bedroeg \pm f30 000. Gezien de aard en de kwaliteit van de reservaatgronden, lag de prijs hiervan veelal onder de toenmalige gemiddelde marktprijs voor landbouwgronden. De reservaatgronden zijn namelijk meestal in landbouwkundig opzicht minder waardevol.

41

Allereerst wordt verwezen naar de aanhef van het antwoord op vraag 40.

In 1980 is het beschikbare begrotingsbedrag volledig besteed. Het aanbod van landbouwgronden binnen het areaal reservaatgebieden, opgenomen in de voorrangsinventarisatie, is in 1980 evenwel hoger geweest dan met de beschikbare gelden kon worden verworven.

42

Zoals in de Nota landelijke gebieden is gesteld, vindt de uitvoering van de relatienota gefaseerd plaats. Van de eerste fase van 100 000 ha is in de voorrangsinventarisatie 36 000 ha opgenomen als reservaatgebied. Van genoemde 36 000 ha is \pm 6000 ha verworven. Bij gelijkblijvende budgetten zal, afhankelijk van de grondprijsontwikkeling, naar verwachting jaarlijks 1500 ha gekocht worden. Met betrekking tot de voorrangsrunde zou de reservaatvorming derhalve binnen twintig jaar kunnen worden afgerond. Na afsluiting van de voorrangsrunde zal de Regering een verzoek richten aan de colleges van gedeputeerde staten met voorstellen te komen voor de aanwijzing van de resterende hectares uit de eerste fase binnen het raam van de financiële mogelijkheden.

Na afsluiting van de eerste fase zal jaarlijks aan de colleges van gedeputeerde staten de mogelijkheid worden geboden, voorstellen te doen aan de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening om nieuwe gebieden aan te wijzen.

De beschikbare middelen en gebleken urgenties zullen bepalend zijn voor de omvang van de aan te wijzen gebieden. Voor de totale operatie is bij de huidige financiële situatie geen termijn te noemen.

43

Ook hiervoor is thans geen termijn te noemen.

44

De beantwoording van deze vraag vergt enige tijd en zal dientengevolge eerst op een later tijdstip kunnen plaatsvinden. Gestreefd wordt naar beantwoording vóór 1 maart 1982.

45

Het is niet exact bekend hoe de verdeling van het achterstallig onderhoud over het land is. De indruk bestaat dat de beheersachterstanden zich thans

voornamelijk voordoen in het oosten, midden en zuiden van het land, exclusief Zuid-Limburg; dit in verband met het feit dat enerzijds de tot voor enkele jaren nog beschikbare subsidiemiddelen voor de aanvullende werkgelegenheid van het Ministerie van Sociale Zaken, die konden worden aangewend voor het opheffen van achterstanden, zijn weggevallen en anderzijds alleen in het noorden en in Zuid-Limburg compensatie voor het verlies daarvan heeft plaatsgevonden.

46

De resultaten van deze uitgebreide literatuurstudie bevestigen de beschrijving van de ontwikkelingen zoals deze is verwoord in de relatienota. Het beleid dat in de relatienota is geformuleerd biedt mogelijkheden ter oplossing van gesignaleerde problemen voor een beperkt gebied.

Hoewel dat op zich van essentiële betekenis is, acht ik het van groot belang dat wordt gezocht naar mogelijkheden om het landbouwontwikkelingsbeleid mede af te stemmen op het ondervangen van problemen zoals op het gebied van drijfmestoverschotten. De Minister van Landbouw en Visserij, die daarvoor de eerst verantwoordelijke bewindsman is, draagt eveneens kennis van het onderhavige rapport.

Met betrekking tot de problemen op het gebied van de waterhuishouding in relatie tot de instandhouding van natuur- en landschap is een ambtelijke werkgroep begonnen met een studie naar de betekenis van het waterregime en het waterbeheer voor min of meer natuurlijke levensgemeenschappen.

47

Gedacht kan bij voorbeeld worden aan bepaalde grote eenheden natuurgebied die genoemd zijn in het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud (blz. 102) en die geheel of nagenoeg geheel «gebufferd» zijn, zoals het Lauwersmeer, het Ooster- en Westerzand, het Montferland, de Haarler-, Holter- en Hellendoornseberg, de Loonse en Drunense Duinen, de Wouwe Plantage, de Hamert, de Meijnweg, de omgeving van Vaals en het land van Saeftinge. Voor een belangrijk deel gebufferd is de Biesbosch.

48

Aan de diverse instellingen, onder meer het Landbouwschap, het Bosschap, de Natuurbeschermingsraad en de Commissie Beheer Landbouwgronden, is door de staatssecretaris advies gevraagd over een ontwerp-besluit, houdende toetsingscriteria bij de vervreemding van natuurterreinen. Door de Minister van Landbouw en Visserij is een soortgelijke adviesaanvraag gedaan betreffende een ontwerp-besluit, houdende toetsingscriteria bij de vervreemding van landbouwgronden. Mede op basis van de adviezen zal besluitvorming ter zake plaatsvinden. Daarom acht ik het niet opportuun thans uitspraken ter zake te doen.

49

In samenhang met de voorbereiding van een Beheerswet vindt tussen de Ministeries van Landbouw en Visserij en van CRM overleg plaats over wijziging van de Pachtwet.

50

Er zijn ca. 1000 onderhoudsovereenkomsten afgesloten in de volgende gebieden: Texel, tuinwallen (38 km), Utrecht en Zeeland, knotbomen (enkele duizenden), De Poel-Heinkensand, heggen (18 km), Mergelland, heggen (300 km), Agelo-Reutum, houtwallen (12 km).

51

De werkingssfeer van de Beschikking aanwijzing landschapselementen is vanwege de beperkte middelen voorshands beperkt tot 16 gebieden tot een totaal van 100 000 ha. Tot deze 16 gebieden behoren de proefgebieden nationale landschappen en een aantal relatienotagebieden waar de

urgentie van het onderhoud van de landschapselementen zeer hoog is. Ten slotte zijn een aantal gebieden opgenomen waar in het verleden reeds overeenkomsten waren afgesloten.

Voor het noorden van het land en in Zuid-Limburg zal gebruik kunnen worden gemaakt van in totaal een honderdtal personen die in het kader van het ISP- en PNL-arbeidsplaatsenplan zijn toegezegd. Daarnaast wordt door mij de oprichting van stichtingen gestimuleerd en financieel ondersteund die het werk van vrijwilligers en werklozen in het natuur- en landschapsonderhoud coördineren.

Ten slotte vindt er op ambtelijk niveau overleg plaats tussen de ministeries van Economische Zaken, van Landbouw en Visserij en van CRM over een eventueel vervolg van het Integraal Structuurplan Noorden des Lands voor de periode 1982 t/m 1985, hetgeen een belangrijke bijdrage zal kunnen betekenen voor het opheffen van achterstallig onderhoud van de landschapselementen in het noorden des lands.

52

Onder verantwoordelijkheid van de afdelingen onderzoek van de Landinrichtingsdienst in de verschillende provincies worden thans effectenevaluaties in experimentele vorm vervaardigd. In het kader van de Herziening van de Evaluatie-methode voor Landinrichtings-projecten (HELP) beproeft een subcommissie van de CCO de invoering van het HELP-systeem voor een drietal ruilverkavelingen, namelijk Velden, Eemland en Sauwerd, ten einde aan de hand van de daarbij opgedane ervaringen te komen tot een algemeen praktisch toepasbaar evaluatiesysteem. Het bestaande systeem bleek in de praktijk niet te voldoen, onder meer als gevolg van het gebrek aan voldoende basisgegevens. Er vindt tussen de Landinrichtingsdienst en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer overleg plaats over aanpassing van het systeem.

Intussen wordt voor de evaluatie van de effecten op de natuur bij de genoemde ruilverkavelingen uitgegaan van een zo systematisch mogelijke beschrijving van die effecten.

53

De beantwoording van deze vraag vergt enige tijd en zal dientengevolge eerst op een later tijdstip kunnen plaatsvinden. Gestreefd wordt naar beantwoording vóór 1 maart 1982.

54

Over de herziening van de Natuurbeschermingswet is thans beraad gaande met het Interprovinciaal Overleg, in het bijzonder in verband met mogelijkheden tot decentralisatie. De verwachting bestaat dat na afloop van dit beraad, dat in een vergevorderd stadium verkeert, het interdepartementaal overleg binnen afzienbare termijn kan worden afgerond, waarna het ontwerp, na behandeld te zijn door de Ministerraad, ter advisering aan de Raad van State kan worden voorgelegd. Voorts wordt verwezen naar het slot van het antwoord op vraag 33.

55

Het overleg tussen het Ministerie van CRM en het Staatsbosbeheer over de structuur van het ambtelijke apparaat, belast met de uitvoering van de CRM-taken in het Waddengebied (waaronder de uitvoering van de toepassing van de Natuurbeschermingswet), zal naar verwachting in het voorjaar kunnen worden afgerond.

56

In ruilverkavelingen, waarbij het Staatsbosbeheer als adviseur optreedt, worden in het kader van het landschapsplan verschillende soorten beplantingen aangelegd. De soortenkeus en plantsoenspecificatie zijn afhankelijk van de door de beplanting te vervullen functie.

Bij generatief vermeerderd materiaal is de genetische herkomst van groot belang voor het uiteindelijke succes van de beplanting. In het algemeen wordt door het SBB gestreefd naar gebruik van inheems materiaal, dat wil zeggen plantsoen opgekweekt uit in Nederland gewonnen zaad. Daar vroeger veel plantmateriaal van buitenlandse herkomst in Nederland is gebruikt, levert het bij sommige soorten wel problemen op om voldoende zaadbronnen van inheemse herkomst te vinden.

Een bijkomend probleem is dat het in Nederland gewonnen zaad vaak duurder is dan het uit het buitenland geïmporteerde en daarom voor de handelskwekerijen minder aantrekkelijk. Om toch aan de vraag naar inheems plantmateriaal te voldoen is het Staatsbosbeheer begonnen in contractteelt hoeveelheden zaad van uitgezochte beplantingen tot plantsoen te laten opkweken.

Door het gebruik van standplaatsvreemd materiaal bestaat de kans dat de van nature aanwezige genetische diversiteit van de soort binnen het areaal van die soort wordt aangetast. Bovendien is de kans aanwezig dat de natuurlijke ontwikkeling van genetische variatie, de zogenoemde soortvorming, wordt beïnvloed. Door zogenoemde uitmending zullen die invloeden echter naar verwachting geen grote vormen aannemen.

57

Voor de toename van het aantal beschermde vogels dat door houders van een prepareervergunning (Vogelvergunning B-1) is geprepareerd kan een aantal oorzaken worden aangewezen.

In de eerste plaats geeft een strengere winter doorgaans een sterke «piek» te zien. Het abnormaal hoge aantal beschermde vogels (plm. 11 000) dat in 1979 is geprepareerd is aan de strenge winter van dat jaar toe te schrijven. In 1980 was het aantal aanzienlijk lager (plm. 8000). Over een reeks van jaren gezien, zal zeker ook de toegenomen stand van bepaalde soorten vogels een rol spelen. De toename van bepaalde soorten roofvogels gedurende de laatste tien jaren is mede uit de aantallen geprepareerde exemplaren van die soorten af te lezen. Voorts heeft een betere bekendheid van de voorschriften, mede door een verscherpte controle op de naleving van de Vogelwet, ertoe geleid dat er thans meer vogels bij vergunninghouders terecht komen dan bij illegale preparateurs.

Of en, zo ja, in hoeverre het illegaal bemachtigen van vogels een rol speelt bij de toename van het aantal door vergunninghouders geprepareerde beschermde vogels, valt niet met zekerheid te zeggen. In ieder geval is in 1980 aan de opsporingsambtenaren verzocht grotere zorgvuldigheid te betrachten bij de afgifte van vergunningen voor het vervoeren van dode vogels naar de preparateurs om de kans te verkleinen dat illegaal bemachtigde vogels toch worden opgezet. Voorts is in de nieuwe Vogelwet, waarvan het ontwerp dit jaar aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden, een bepaling opgenomen, op grond waarvan het mogelijk zal zijn in de toekomst het prepareren voor particulieren van bepaalde categorieën van beschermde vogels – te denken valt vooral aan roofvogels en uilen – te verbieden.

58

Met de uitvoering van het voorgenomen dierenbeschermingsbeleid is in de personele sfeer rekening gehouden. Voorts is binnen artikel 117 een bedrag van f 200 000 gereserveerd ten behoeve van de subsidiëring van voorlichting, educatie en onderzoek op het terrein van het welzijn van (gezelschaps-) dieren, alsmede voor scholing van professioneel en vrijwillig kader ten behoeve van de controle op de naleving van wettelijke regelingen op het gebied van de dierenbescherming.

59

De lengte van de bedoelde periode is allereerst afhankelijk van het tijdstip van inwerkingtreding van de overeenkomst, waarvan ratificatie door de drie Benelux-landen is vereist. Wat ons land betreft, zal de ont-

werp-overeenkomst naar verwachting vóór het zomerreces aan de Kamer ter goedkeuring kunnen worden aangeboden.

Inmiddels gaan de voorbereidende werkzaamheden voor de uitwerking van de overeenkomst in Benelux-verband door. Thans is de fase van de inventarisatie van grensoverschrijdende gebieden en situaties praktisch afgerond en is een aanvang gemaakt met de opstelling van globale beleids- en beheersvisies voor de geselecteerde gebieden. Hoeveel tijd bedoelde uitwerking precies in beslag zal nemen, is moeilijk aan te geven. Daarbij zij nog opgemerkt, dat ook een fasering hiervan tot de mogelijkheden behoort. Al met al zullen niet eerder dan in de loop van 1983 de eerste resultaten verwacht kunnen worden.

60

Nee. Op dit moment is nog geen sprake van een gestructureerd overleg met de Duitse Bondsrepubliek over grensoverschrijdende natuurgebieden en waardevolle landschappen in de grensstreek als geheel. Wel zijn er enkele incidentele gevallen te noemen van samenwerking als bedoeld, zoals het grensoverschrijdende natuurpark Maas-Swalm-Nette bij Roermond, waarvan de voorbereiding mede heeft plaatsgevonden in het kader van de Nederlands-Duitse Commissie voor de Ruimtelijke Ordening. Ook zij vermeld het streven van de Regering, in het kader van het trilaterale overleg met de BRD en Denemarken over de Waddenzee, om te komen tot de ontwikkeling van een beleidsvisie voor het gehele Waddengebied, waarin het behoud van de Waddenzee als natuurgebied vooropstaat.

61

In mei 1981 is advies gevraagd aan de Natuurbeschermingsraad omtrent de betekenis van de World Conservation Strategy voor het nationale beleid, met name toegespitst op situaties waar naar de mening van de raad daarin lacunes zouden bestaan. Dit advies heeft de raad in juli 1981 uitgebracht (Staatscourant van 5 augustus 1981). Wat betreft de educatieve aspecten van de WCS is advies gevraagd aan de Commissie voor Natuurbeschermingseducatie, welk advies in september 1981 is verschenen. Thans is op het ministerie een aanvang gemaakt met de toetsing van het gevoerde en voorgenomen CRM-beleid aan de WCS, waarbij bovengenoemde adviezen mede in de Natuurbeschermingsraad naar voren komt, passen grote delen van het thans reeds gevoerde beleid goed in de WCS. Dit geldt bijvoorbeeld voor het aankoop- en beheersbeleid ten behoeve van de vorming en instandhouding van natuurreservaten en van reservaten als bedoeld in de relatienota, het beschermingsbeleid door toepassing van wetgeving en het beleid op het gebied van de natuurbeschermingseducatie. Ook de milieu-effectrapportage en het beleid ten aanzien van Waddenzee en Oosterschelde kunnen in dit verband genoemd worden. Daarnaast kan het in het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud (deel a: beleidsvoornemen) neergelegde middellange- tot lange-termijnbeleid gezien worden als een nationale strategie die aansluit bij het streven van de WCS. Ook in het buitenlandse beleid van het Ministerie van CRM krijgt de WCS ruime aandacht. Zo heeft het Ministerie van CRM een door het Europees Milieubureau georganiseerd seminar gesubsidieerd dat tot doel had de aandacht van de Europese Commissie te vragen voor de WCS bij het voeren van het gemeenschapsbeleid op het gebied van de landbouw en van de ontwikkelings samenwerking.

Tot slot zij vermeld, dat van de zijde van het Ministerie van CRM, ook financieel, geparticipeerd wordt in de werkzaamheden van de hier te lande opererende, in juli 1979 opgerichte Stuurgroep WCS, die bestaat uit vertegenwoordigers van de Nederlandse instellingen die aangesloten zijn bij de International Union for the Conservation of Nature and natural resources (IUCN).

62

In het kader van de herziening van de Natuurbeschermingswet zal hierover een standpunt worden bepaald, mede nadat de raad zelf in de gelegenheid is gesteld daarover zijn oordeel te geven.

63

De vraag wordt voorgelegd aan de Natuurbeschermingsraad. Te zijner tijd zal zijn antwoord – evenals sinds enige jaren met betrekking tot door die raad uitgebrachte adviezen gebruikelijk is – worden openbaar gemaakt.

64

De beantwoording van deze vraag vergt enige tijd en zal dientengevolge eerst op een later tijdstip kunnen plaatsvinden. Gestreefd wordt naar beantwoording vóór 1 maart 1982.

65

De Coördinatiecommissie Openluchtrecreatie heeft over het concept voor het Structuurschema Openluchtrecreatie advies uitgebracht. Ook over de concept-regeringsbeslissing zal de Coördinatiecommissie te gelegener tijd adviseren. Een aantal onderwerpen zal daarbij bijzondere aandacht vragen, o.a. onderwerpen waarover op het moment van het uitbrengen van het beleidsvoornemen onvoldoende informatie voorhanden was, dan wel overleg nog niet was afgerond. Op die onderwerpen werd in het bijzonder in de memorie van toelichting bedoeld. Het zijn o.a. de volgende zaken;

- nader vorm geven aan beleid met betrekking tot het plankzeilen;
 - nadere beleidsbepaling rond recreatief gebruik oude kanalen;
 - advisering over een (eventuele) raamwet voor de watersport;
 - harmonisatie van subsidiemogelijkheden, o.a. voor aanleg van (recreatieve) fietspaden;
 - advisering over mogelijkheden van sanering van verblijfsrecreatie en over uitbreiding van mogelijkheden tot verblijfsrecreatie;
 - nadere uitwerking van problematiek Kaderwet Specifiek Welzijn en openluchtrecreatie;
- in dit verband ook:
- nadere standpuntbepaling van mogelijke bestuurlijke gevolgen van Wet Reorganisatie Binnenlands Bestuur en Wet Gemeenschappelijke Regelingen, met name voor recreatieschappen;
 - advisering over een (eventuele) Raad voor recreatie en toerisme.

66

De werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de Werkgroep Onderzoek van de Coördinatiecommissie Openluchtrecreatie (WOCO) en vertegenwoordigers van de provincies, denkt medio 1982 het advies aangaande de verticale coördinatie tussen Rijk en provincie met betrekking tot het recreatieonderzoek uit te brengen aan het IPO voor Recreatie en Natuurbescherming en via de Coördinatiecommissie Openluchtrecreatie aan de Staatssecretaris van CRM. Dit advies zal worden uitgebracht tegen de achtergrond van een initiatief om te komen tot een programmerings-overleg voor onderzoek op het gebied van openluchtrecreatie en toerisme.

67

In de memorie van toelichting is gesteld, dat de Kampeewet geleidelijk in werking zal treden. Thans worden voorbereidingen getroffen om te komen tot instelling van de Kampeerraad. Direct na instelling van de raad zullen de bedoelde adviezen aan de raad worden gevraagd. Hoe lang de nieuwe raad nodig zal hebben voor het uitbrengen van die adviezen valt nu nog niet te overzien. Om echter de advisering te bespoedigen is aan de Stichting Nederlandse Kampeerraad (NKR) verzocht met de voorbereidende werkzaamheden ten behoeve van de uit te brengen adviezen te beginnen. Behalve over de in de memorie van toelichting genoemde onderwerpen is

de NKR eveneens verzocht te adviseren over de mogelijkheden voor vaste standplaatsen op «volkstuinachtige complexen» en verenigingscampings, met name in de Randstad-groenstructuur, en over de mogelijkheden voor sanering (voornamelijk kwaliteitsverbetering verblijfsrecreatieve voorzieningen) van de verblijfsrecreatie in de z.g. consolidatiegebieden (zie het Structuurschema Openluchtrecreatie, blz. 76).

De NKR is gevraagd om adviezen die van betekenis zijn voor de Regeringsbeslissing Structuurschema Openluchtrecreatie in definitieve dan wel voorlopige vorm zodanig voor te bereiden dat advisering rond eind mei 1982 kan plaatsvinden.

68

De beantwoording van deze vraag vergt enige tijd en zal diensgevolge eerst op een later tijdstip kunnen plaatsvinden. Gestreefd wordt naar beantwoording vóór 1 maart 1982.

69

De rijksrecreatiegebieden zijn gebieden met bijzondere statuten. Op den duur zal het Rijk in de recreatieschappen, die de verantwoordelijkheid voor deze gebieden dragen, gaan deelnemen. Een wet, die dat mogelijk moet maken, is voor het Grevelingen in een ver gevorderd stadium van voorbereiding. Tot het moment, waarop het Rijk aan het schap gaat deelnemen, is de functie van het Rijk beperkt tot die van adviseur van een samenwerkingsregeling op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen tussen provincie(s) en gemeenten.

In het gebied van het Grevelingen, in Midden-Delfland, noch in het Twiske zijn gebieden voor naaktrecreatie aangewezen. Het bestuur van het Recreatieschap Spaarnwoude heeft in juni 1981 een terrein voor naaktrecreatie bestemd in het deelgebied Oostende. De ervaring, opgedaan met dit terrein, is beperkt. Het terrein is pas in de loop van het seizoen ter beschikking en de weersomstandigheden waren voor deze vorm van openluchtrecreatie niet gunstig.

De Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk,
A. van der Louw